

Makalenin geliş tarihi: 28.07.2019
 1. Hakem rapor tarihi: 15.08.2019
 2. Hakem rapor tarihi: 18.08.2019
 Makalenin yayına kabul tarihi: 30.08.2019

OSMANLI TÜRKÇESİ DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Fatih VEYİS ^(*)

Öz

Osmanlı Türkçesinin önemi, barındırdığı maddi ve manevî hazine bağlamında anlaşılmış ve öğretimi son zamanlarda önemli görülmeye başlanmıştır. Bu alana yönelik ilginin de gün geçtikçe artmaya başladığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda Osmanlı Türkçesi dersleri ortaöğretim kurumlarında Sosyal bilimler ve imam hatip liselerinde zorunlu, diğer lise türlerinde ise seçmeli olarak verilmeye başlanmıştır. Bu çalışma ile ortaöğretim öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumlarını ölçebilecek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu; pilot uygulama, açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile güvenilirlik çalışması dâhil olmak üzere 374 ortaöğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Ölçek, toplam varyansın % 67,95'ini açıklayan dört boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu boyutlar, Osmanlı Türkçesi dersine yönelik ilgi, Osmanlı Türkçesi dersini önemli görme, Osmanlı Türkçesi dersinden kaçınma ve Osmanlı Türkçesi dersinin kültürel bilince katkı sunması boyutlarından oluşmaktadır. 28 madde ve dört alt boyuttan oluşan ölçeğin uyum indekslerinin anlamlı ve yeterli düzeyde olduğu görülmektedir ($X^2=535,69$, $sd=344$, $p=.00$, $X^2/sd=1.55$). Ölçeğin uyum indeksi değerleri ise $RMSEA=.071$, $RMR=.068$, $NFI=.97$, $NNFI=.97$, $CFI=.98$, $IFI=.99$, $RFI=.96$, $AGFI=.93$, $GFI=.97$ olarak bulunmuştur. Yapılan analizler ve elde edilen bulgular neticesinde ortaöğretim öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi sürecinde kullanılabilecek güvenilir ve geçerli bir ölçme aracının geliştirildiğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi Dersi, Tutum Ölçeği, Geçerlik ve Güvenirlilik, Ölçek Geliştirme.

^(*) Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: fatih.veyis@atauni.edu.tr). ORCID ID: 0000-0002-4874-7643

Attitude Scale for Ottoman Turkish Course: Validity and Reliability Study

Abstract

The importance of Ottoman Turkish has been understood in the context of its material and spiritual treasury and its teaching has been seen as important in recent times. We can say that interest in this field has started to increase day by day. In this context, Ottoman Turkish courses have been started compulsory in secondary schools, social sciences and imam hatip high schools, and in other high school types as electives. The aim of this study is to develop a validity and reliability study which can measure the attitudes of secondary school students towards Ottoman Turkish course. The study group was; 374 secondary school students including pilot application, exploratory and confirmatory factor analysis and reliability study. The scale has a four-dimensional structure explaining 67.95% of the total variance. These dimensions consist of interest towards Ottoman Turkish course, seeing Ottoman Turkish course important, avoidance of Ottoman Turkish course and contributing to cultural consciousness of Ottoman Turkish course. Compliance indexes of the scale consisting of 28 items and four sub-dimensions were found to be significant and sufficient. ($X^2 = 535.69$, $sd = 344$, $p = .00$, $X^2 / sd = 1.55$). The fit index values of the scale were $RMSEA = .071$, $RMR = .068$, $NFI = .97$, $NNFI = .97$, $CFI = .98$, $IFI = .99$, $RFI = .96$, $AGFI = .93$, $GFI = .97$ It was found. As a result of the analysis and the findings obtained, it can be said that a reliable and valid measurement tool that can be used in determining the attitudes of secondary school students towards Ottoman Turkish course has been developed.

Keywords: *Ottoman Turkish Course, Attitude Scale, Validity and Reliability, Scale Development.*

Giriş

Osmanlı Türkçesi, Osmanlı devleti sınırları içinde konuşulan ve Arap Alfabesi ile yazılan Türkçedir. Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca kavramlarıyla genel olarak Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklerin konuşup yazdığı dil veya aynı dönemde yazılan, içinde Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun biçimde yer aldığı dil ya da daha genel olarak Arap harfleriyle yazılmış Türkçe anlaşılmaktadır (Özkan, 2007). 15. asırdan bu yana Anadolu ve Balkanlar Türkiye'sinde ve bütün Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasında gelişen Türkçe Osmanlı Türkçesi olarak nitelendirilebilir (Banarlı, 2001).

Ergin (2009) Batı Türkçesini; Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olmak üzere üç döneme ayırmıştır. Batı Türkçesinin ikinci dönemi olan ve 15. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar varlığını sürdüren Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesinin devamı niteliğindedir (Ergin, 2009). Oğuz ağzı, önceki dönemlerde konuşma dili olarak kullanılırken 13. yüzyılla birlikte yazı dili hâline gelmiştir. 13, 14 ve 15. yüzyıllarda kullanılan Eski Oğuz Türkçesi, Anadolu Selçuklularının son dönemi, beylikler devri, Karakoyunlu ve Akkoyunlu devletleri döneminde varlık göstermiştir

(Ercilasun, 2011). Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkan Osmanlı Türkçesi, Milli Edebiyat Dönemi'ne yani Yeni Lisan Hareketine kadar devam eder. Yeni lisan hareketi ve dilde sadeleşme çabaları ile birlikte Türkiye Türkçesi Dönemi başlar. Cumhuriyet'in ilanı ve yeni Türk devletinin kurulması ile birlikte 1 Kasım 1928'deki Harf İnkılabı'na kadar Arap Alfabeti kullanılmıştır. Arap Alfabeti'nin Hami-Sami dil ailesinden olması sebebiyle Türkçenin ses yapısına uymaması, Arapçanın Türkçeden farklı bir gramer yapısına sahip olması, Arapçanın çekimli bir dil olması fakat Türkçenin eklemeli bir dil olması ve Arap yazısının kalıplaşmış bir yazı olduğundan yazılış ile söyleniş arasında farklılıklar bulunması gibi durumlar, Harf İnkılabının nedenleri arasında yer almaktadır (Korkmaz, 2009).

Tarihsel süreç bağlamında Osmanlı Türkçesi ile vücuda getirilen eserler düşünüldüğünde, gerek Osmanlı Türkçesinin önemi ve gerekse Osmanlı Türkçesinin öğretimi, önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Türkçesi, bir ders olarak karşımıza ilk olarak 2003-2004 öğretim yılında faaliyete başlayan sosyal bilimler liselerinde çıkmaktadır. Sosyal bilimler liseleri ile resmî olarak öğretimi yapılan ve diğer bazı lise türlerinde de seçmeli ders olarak okutulan Osmanlı Türkçesinin öğretim programı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 12.09.2011 tarih ve 139 sayılı kararıyla uygulamaya konmuştur. 19. Milli Eğitim Şurası'nda Osmanlı Türkçesi dersinin ortaöğretimde zorunlu olması durumunun gündeme getirilmesine rağmen, sosyal bilimler ve imam hatip liselerinde zorunlu, diğer lise türlerinde de seçmeli olarak okutulmaktadır.

Osmanlı Türkçesinin önemi, barındırdığı maddi ve manevî hazine bağlamında anlaşılmış ve öğretimi son zamanlarda önemli görülmele birlikte, bu alana yönelik ilgi de gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Artan ilgi ve beklenti ile birlikte Osmanlı Türkçesini öğrenecek bireylerin bu derse yönelik tutumlarının belirlenmesi, yürütülecek eğitim faaliyetlerinin yönlendirilmesi, öğretimsel ve bilimsel süreçlerin değerlendirilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bireyin sahip olduğu tutum ve eğilim; onun ilgi, istek, duygu, düşünce ve değer yargılarını etkileyecektir. Eğitim programı öncesinde ve sırasında kazanılmış tutumların yeni öğrenilecekleri engellemesi ya da güçleştirmesinin mümkün olabileceği Arslan (2012) tarafından vurgulanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde ise Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumu ölçecek herhangi bir çalışmaya rastlanmaması bu çalışmanın önemini artırmıştır ve alanda böyle bir eksiklik olması bu çalışmanın yapılmasında etkili olmuştur. Ayrıca bu araştırmanın, ortaöğretim öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Osmanlı Türkçesi dersi bağlamında tutum konusunu değerlendirdiğimizde dersin amaç, hedef ve kazanımlarının gerçekleşme düzeyinin, öğrenci tutumlarına göre farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumu dört alt boyut ile ölçen bu ölçek, Osmanlı Türkçesi ile ilgili eğitim öğretim ortamında yapılacak her türlü çalışmanın, yürütülecek ve uygulanacak yöntem ve tekniklerin, yapılacak bilim-

sel araştırmaların öğrencilerin tutumları üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu hususunu ortaya koyması bakımından önemli görölmektedir. Tüm bu gerekçeler ışığında bu çalışmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumlarını ölçecek geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirmektir.

Yöntem

Model

Bu araştırma bir ölçek geliştirme süreci içermesinden dolayı betimsel tarama türünde bir tarama araştırmasıdır. Betimsel tarama araştırmaları bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği ve genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu doğrultuda lise öğrencilerinin Osmanlı Türkçesi dersine yönelik tutumlarını belirlemede kullanılacak bir ölçek geliştirilmesi amacıyla bu tarama çalışması yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme sürecinde her bir aşamada farklı çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu kapsamda pilot uygulamalar için 95 lise öğrencisi ile çalışma yürütölmüştür. Açıklayıcı ve doğrulamalı faktör analizi için ise 209 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için ise 70 lise öğrencisinden oluşan çalışma grubu oluşturulmuştur. Toplamda 374 öğrenciden oluşan bir çalışma grubu ile ölçek geliştirme süreci tamamlanmıştır.

Ölçek Geliştirme Süreci

Osmanlı Türkçesi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin geliştirilme sürecinde farklı veri toplama ve analiz süreçleri uygulanmıştır. Birinci aşamada madde havuzunun oluşturulması için alanda bu yönde yapılmış olan ve yakın kavramları ölçmeye yönelik tutum ölçekleri gözden geçirilmiş ve madde havuzu için örnek maddeler alınmıştır. Devamında ise sahada Osmanlı Türkçesine yönelik olarak yapılan çalışmalar derlenerek madde havuzuna madde yazımına devam edilmiştir. Yeterli düzeyde maddeye ulaşıldığında ise her bir madde anlam, uygunluk ve ölçme mantığı açısından değerlendirilmek üzere iki alan uzmanı ve bir ölçme uzmanı değerlendirmesine sunulmuştur. Alınan dönütler doğrultusunda madde havuzuna son şekli verilerek ölçeğin ilk formu oluşturulmuştur. Oluşturulan form ve likert kısmı için ölçme uzmanından tekrar dönütler alınmıştır. Bu aşamadan sonra iki farklı örneklem üzerinde pilot uygulamalar gerçekleştirilerek madde uyumları ve iç tutarlık değerleri incelenmiştir. Pilot uygulamayı sırasıyla açıklayıcı ve doğrulamalı faktör analizleri izlemiştir. Açıklayıcı faktör analizinde ölçeğin örtük yapısı belirlenmiş ve belirlenen bu örtük yapının doğrulamalı faktör analizi ile model uyumu test edilmiştir.

İyi uyum indekslerine sahip olduğu belirlenen ölçek formunun son aşamada güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik analizleri için iç tutarlık ve iki yarı test güvenilirliği teknikleri kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden sonra ölçeğin psikometrik özellikleri ortaya konulmuş ve bu sürece ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Bu çalışmada Osmanlı Türkçesi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA yapılmıştır. Çalışma grubundan toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. OTDTÖ (Osmanlı Türkçesi Dersi Tutum Ölçeği) için yapılan AFA sonucunda KMO .84 ve Barlett testi χ^2 değeri ise 6868,22 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KMO'nun .60'dan yüksek, Barlett testinin de anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyükoztürk, 2007). AFA sonucunda toplam varyansın % 67,95'ini açıklayan dört faktörlü yapı elde edilmiştir. Bu faktörlerin birincisi 2, 4, 5, 9, 10, 13, 14 ve 16 no'lu maddeler olmak üzere toplam sekiz maddeden oluşmaktadır. Bu faktördeki maddelerin yük değeri .64 ile .94 arasında değişmektedir. Ölçekteki toplam varyansın % 31.50'sini açıklayan bu faktör *Osmanlı Türkçesi dersine yönelik ilgi* alt boyutudur. Ölçekte yer alan ikinci faktör, faktör yükleri .56 ile .79 arasında değişen 17, 18, 19, 21, 23, 24 ve 25 no'lu maddeler olmak üzere toplam yedi maddeden oluşan ve ölçekteki toplam varyansın % 17.74 açıklayan *Osmanlı Türkçesi dersini önemli görme* alt boyutudur. Üçüncü faktör ise faktör yükleri .61 ile .85 arasında değişen 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 37, 39 ve 41 no'lu maddeleri olmak üzere toplam on maddeden oluşan ve ölçekteki toplam varyansın % 11.30'unu açıklayan *Osmanlı Türkçesi dersinden kaçınma* alt boyutudur. Ölçekte yer alan dördüncü alt boyut ise faktör yük değerleri .71 ile .85 arasında değişen ve ölçekteki toplam varyansın % 7.41'ini açıklayan ve 43, 45 ve 47 no'lu maddelerden oluşan *Osmanlı Türkçesi dersinin kültürel bilincine katkı sunması* alt boyutudur. Ölçek maddelerinin faktör yükleri ve alt ölçeklerin açıkladığı varyanslar tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. OTDTÖ Maddelerinin Faktör Yükleri, Alt Ölçeklerin Açıkladığı Varyanslar ve Madde Analizleri

Alt Ölçek Faktör Yükleri					
Madde	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4. faktör	Madde Toplam Korelasyonu
M2	.75				,723
M4	.84				,794
M5	.84				,801
M9	.82				,699
M10	.85				,755
M13	.94				,881
M14	.84				,754
M16	.64				,691
M17		.56			,633
M18		.67			,549
M19		.74			,619
M21		.70			,728
M23		.61			,563
M24		.75			,651
M25		.79			,633
M26			.62		,599
M27			.61		,591
M28			.71		,690
M29			.77		,746
M32			.68		,690
M33			.81		,831
M34			.71		,787
M37			.85		,686
M39			.70		,816
M41			.68		,683
M43				.85	,636
M45				.70	,579
M47				.81	,658
	% 31.50	% 17.74	% 11.30	% 7.41	
Toplam Varyans : % 67,95					

Tablo 1’de görüldüğü üzere toplam varyansın % 67,95’ini açıklayan dört boyutlu bir yapı olduğu ve bu yapılarla ilişkin maddelerin faktör yüklerinin *Osmanlı Türkçesi dersine yönelik ilgi* alt boyutunda .64 ile .94 arasında değiştiği, *Osmanlı Türkçesi dersini önemli görme* alt boyutunda ise .56 ile .79 arasında değiştiği, *Osmanlı Türkçesi dersinden kaçınma* alt boyutunda ise .62 ile .85 arasında değiştiği ve *Osmanlı Türkçesi dersinin kültürel bilince katkısı* boyutunda .70 ile .85 arasında değiştiği görülmektedir. Bu veriler dört faktörlü bir yapıya sahip ölçeği oluşturan madde faktör yük değerlerinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğin madde toplam korelasyon değerleri de göz önünde bulundurulduğunda bu değerlerin .54 ile .88 arasında değiştiği ve maddeler arasında elde edilmiş olan korelasyon değerlerinin ölçeğin genelinde iyi bir uyuma işaret ettiği şeklinde değerlendirilebilir. Buna ek olarak çoklu bağıntı problemi açısından da ölçekte yer alan dört alt faktör arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. OTDTÖ Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4
1.Faktör 1	1			
2.Faktör 2	.65**	1		
3.Faktör 3	.59**	.62**	1	
4.Faktör 4	.57**	.55**	.58**	1

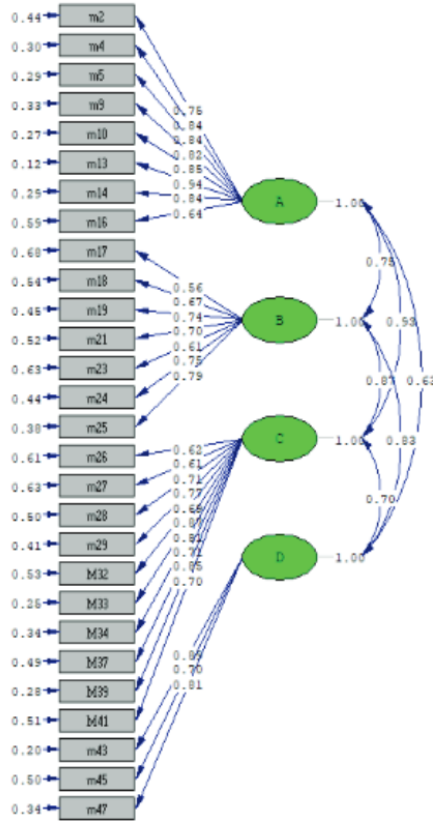
** .p<0.01 (2-tailed). * p<0.05 (2-tailed).

Tablo 2’de OTDTÖ’nün alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerleri göz önünde bulundurulduğunda çoklu bağıntı problemi olmadığı ve alt boyutlarının ilgili yapıya ilişkin alt yapıları ölçmek üzere bir araya gelmiş gözlenen değişkenlerden oluştuğu ve bu yapılar arasındaki ilişkilerin iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin AFA ile elde edilen dört faktörlü yapısının model uyumunu test etmek amacıyla birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. DFA ölçek uyarlama ve geliştirme süreçlerinde model uyumlarının test edilmesinde sıklıkla kullanılan bir geçerlik yöntemidir. DFA’da model uyumunu test etmek amacıyla pek çok uyum indeksi kullanılmaktadır. Bu çalışmada yapılan DFA için Ki kare uyum testi (Chi-Square Goodness), GFI (Goodness of Fit Index), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), CFI (Comparative Fit Index), NFI (Normed Fit Index), RFI (Relative Fit Index), IFI (Incremental Fit Index) ve AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) uyum indeksleri incelenmiştir. GFI, CFI, NFI, RFI, IFI ve AGFI indeksleri için kabul edilebilir uyum değeri 0.90 ve mükemmel uyum değeri 0.95 olarak kabul edilmektedir (Şimşek, 2007; Meydan ve Şeşen, 2011; Bayram, 2010). RMSEA için ise 0.08 kabul edilebilir uyum ve 0.05 mükemmel uyum değeri olarak kabul edilmiştir Yapılan DFA’da OTDÖ’nün Türkçe formun dört

faktörlü modelinin uyum indeksleri incelenmiştir. Birinci Düzey DFA'ya ilişkin veriler Şekil 1'de görüldüğü gibidir.

Şekil 1. OTDTÖ birinci düzey DFA sonuçları.

Şekil 1 incelendiğinde 28 madde ve dört alt boyuttan oluşan ölçeğin uyum indekslerinin anlamlı ve yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. ($\chi^2= 535,69$, $sd=344$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.55$). Uyum indeksi değerleri ise $RMSEA=.071$, $RMR=.068$, $NFI=.97$, $NNFI=.97$, $CFI=.98$, $IFI=.99$, $RFI=.96$, $AGFI=.93$, $GFI=.97$ olarak bulunmuştur. Birinci düzey DFA analizinde oluşturulan bu yapısal modelin uyum indekslerinin tamamının iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Standart çözümlerden sonra faktörler ve maddeler arasındaki t de-

ğerlerine bakılmıştır. Jöreskog ve Sörbom (1996) t değerleri ile ilgili kırmızı ok bulunmamasının tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. t değerlerinde kırmızı ok bulunmaması tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermiştir.

Model uyumu belirlenmiş ve doğrulanmış olan OTDTÖ'nün güvenilirliğini test etmek için ise iç tutarlık analizi ve iki yarı güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak elde edilen değerler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. OTDTÖ İç Tutarlık, İki Yarı Güvenirlik ve Test Tekrar Test Yöntemiyle Hesaplanan Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	İç Tutarlık	İki Yarı Güvenirlik
Faktör 1	.79	.71
Faktör 2	.77	.72
Faktör 3	.81	.76
Faktör 4	.82	.77

OTDTÖ'nün iç tutarlık katsayılarının .79 ile .82 arasında değiştiği ve iki yarı güvenilirlik katsayısının ise alt boyutlara göre .71 ile .77 arasında değiştiğine ilişkin veriler göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin tamamının ve alt boyutlarının yeterli güvenilirlik değerlerine sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Osmanlı Türkçesi dersi tutum ölçeği geliştirilerek psikometrik özelliklerinin incelenmesi için yapılan bu çalışmada, ölçeğin 28 madde ve dört alt boyuttan oluşan bir yapıda iyi uyum verdiği bulunmuştur. Ölçeğin dört faktörlü yapısının % 67,95 varyans açıkladığı ve her bir alt boyutun toplam varyansa önemli düzeyde katkı verdiği belirlenmiştir. Açıklanan Varyans değeri maksimum olabilirlik yöntemi ve Promax döndürme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Ölçme araçlarında açıklanan Varyans değerleri ilgili yapının ne denli ölçülebildiğine yönelik olarak önemli işaretler sunmaktadır. Bu kapsamda çalışma sürecinde elde edilen toplam Varyans değeri göz önünde bulundurulduğunda ölçülmesi istenilen yapının yüksek düzeyli ölçülebildiğine yönelik önemli bir kanıt sağlandığı değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2007). Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen dört faktörlü yapının model uyumunu incelemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ölçek geliştirme süreçlerinde yapı geçerliğinin analiz edilmesinde sıklıkla başvurulan önemli bir analiz tekniğidir. Doğrulayıcı faktör analizinde genelde kullanılan uyum indeks değerleri kullanılarak ölçeğin model uyumu incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde AFA aşamasında belirlenen 28 madde ve dört alt boyuttan oluşan yapı test edilmiş ve bu yapının doğrulandığı bulunmuştur. Bu kapsamda herhangi bir madde çıkarma işlemi ve modifikasyon işlemine gerek duyulmamıştır. Bu doğrultuda elde edilen uyum indeks değerleri: $X^2=535,69$, $sd=344$, $p=.00$, $X^2/sd=1.55$; RMSEA=.071, RMR=.068, NFI=.97, NNFI=.97, CFI=.98, IFI=.99, RFI=.96,

AGFI=.93, GFI=.97 şeklindedir ve bu değerler ölçeğin yapı geçerliğini sağladığını göstermektedir (Seçer, 2015).

OTDTÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için sıklıkla başvurulan yöntemler olan iç tutarlılık analizi ve iki yarı güvenilirlik belirleme yöntemi kullanılmıştır. İç tutarlılık analizinde ve iki yarı güvenilirlik analizinde güvenilirlik değerinin en az .70 ve üzeri olması önerilmektedir (Tezbaşaran, 1996; Seçer, 2015). OTDTÖ'nün güvenilirlik değerleri ise alt boyutlara göre iç tutarlılık için .79 ile .82 arasında değiştiği ve bu değerlerin ölçeğin bütünü için yeterli düzeyde güvenilirliğe işaret ettiği söylenebilir. İki yarı güvenilirliği ise .71 ile .77 arasında değişmektedir ve gerek iç tutarlılık analizlerinden gerekse de iki yarı güvenilirliğinden elde edilen bulgulara dayanarak OTDTÖ'nün saha araştırmalarında kullanılabilir geçerliği ve güvenilirliği bulunan bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Son olarak bu araştırmanın sınırlıklarından bahsetmekte yarar bulunmaktadır. Bu araştırma süreci Erzurum il merkezine bulunan ve nitelikli okul kategorisinde yer alan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencilerden toplanan veriler ile sınırlıdır. Bu durumun saha araştırmalarında önemli bir sınırlılık oluşturacağı düşünülmektedir. Bu nedenle nitelikli okul kategorisinde olmayan okullarda öğrenim görmekte olan öğrencileri de kapsayacak şekilde veri toplanması ve bu yolla ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesinin bilimsel açıdan önemli sonuçlar ortaya koyacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca bu araştırma süreci yalnızca Erzurum özelinde yapıldığı için ölçeğin psikometrik özelliklerinin genellenabilirliğine ilişkin kanıtları artırmak amacıyla Türkiye'nin farklı il ve bölgelerinde de benzer çalışmaların yapılmasının ve ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Son olarak OTDTÖ kullanılarak yapılacak saha tarama çalışmalarında ölçeğin model uyum süreçlerinin ve güvenilirlik değerlerinin incelenerek raporlaştırılmasının ölçeğin psikometrik özelliklerine ilişkin ek kanıtlar elde edilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Arslan, A. (2012). Yükseköğretimde Türk dili dersine karşı tutum ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 187-202.
- Banarlı, N. S. (2001). *Resimli Türk edebiyatı tarihi I*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bayram, N. (2016). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş Amos uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2011). *Türk dili tarihi*. (10. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım.
- Jöreskog, K. G. & Sörbom, D. (1996). *LISREL 8: User's reference guide [Computer software manual]*. Chicago: Scientific Software International.

- Korkmaz, Z. (2009). Alfabe devriminin Türk toplumu üzerindeki sosyal ve kültürel etkileri. *Turkish Studies*, 4(3), 1469-1480.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016). *Osmanlı Türkçesi Dersi Öğretim Programı 10, 11 ve 12. Sınıflar*. Ankara: MEB.
- Özkan, M. (2007). Osmanlı Türkçesi. *İslam ansiklopedisi* (C. 40, s. 483-485). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: ekinoks yayınları.
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları.

Ek 1:

OSMANLI TÜRKÇESİ DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ (OTDTÖ)

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Osmanlı Türkçesi Dersine Yönelik İlgi					
1. Osmanlı Türkçesi çalışmak benim için kolaydır.	5	4	3	2	1
2. Osmanlı Türkçesi dersindeki ödevleri yapmaktan keyif alırım.	5	4	3	2	1
3. İleride Osmanlı Türkçesi ile ilgili çalışmalar yapmak isterim.	5	4	3	2	1
4. Osmanlı Türkçesi dersinin zorunlu olmasını isterim.	5	4	3	2	1
5. Osmanlı Türkçesi dersinin ders saatinin daha fazla olmasını isterim.	5	4	3	2	1
6. Osmanlı Türkçesi dersiyle ilgili kaynakları okumaktan zevk alırım.	5	4	3	2	1
7. Osmanlı Türkçesi dersi ile ilgili materyal geliştirmek hoşuma gider.	5	4	3	2	1
8. Osmanlı Türkçesi dersinde yazma çalışması yapmaktan zevk alırım.	5	4	3	2	1

Osmanlı Türkçesi Dersini Önemli Görme					
9. Osmanlı Türkçesi öğrenmek ihtiyaçtır.	5	4	3	2	1
10. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin tarihimizi öğrenmede gerekli olduğunu düşünürüm.	5	4	3	2	1
11. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin edebiyatımızı öğrenmede gerekli olduğunu düşünürüm.	5	4	3	2	1
12. Osmanlı Türkçesi ile ilgili yazılmış metinleri okumanın önemli olduğunu düşünürüm.	5	4	3	2	1
13. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin günlük hayatta işe yarayacağını düşünüyorum.	5	4	3	2	1
14. Osmanlı Türkçesi kaynaklardan okuduklarım Türk edebiyatına bakış açımı değiştirdi.	5	4	3	2	1
15. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin genel kültürümü artırdığını düşünüyorum.	5	4	3	2	1
Osmanlı Türkçesi Dersinden Kaçınma					
16. Osmanlı Türkçesi dersinin olduğu günler okula gitmek istemem.	5	4	3	2	1
17. Osmanlı Türkçesi dersinin olduğu saat derse girmek istemem.	5	4	3	2	1
18. Osmanlı Türkçesi ödevlerini yapmak istemem.	5	4	3	2	1
19. Osmanlı Türkçesi öğrenmek benim için sinir bozucudur.	5	4	3	2	1
20. Osmanlı Türkçesi dersleri sıkıcıdır.	5	4	3	2	1
21. Osmanlı Türkçesi öğrenmekten hoşlanmıyorum.	5	4	3	2	1
22. Okullardan Osmanlı Türkçesi dersi kaldırılırsa sevinirim.	5	4	3	2	1
23. Osmanlı Türkçesi dersinde yazma çalışması yapmaktan hoşlanmam.	5	4	3	2	1
24. Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekli olduğunu düşünmüyorum.	5	4	3	2	1
25. Osmanlı Türkçesi derslerine zorunlu olduğu için gidiyorum.	5	4	3	2	1
Osmanlı Türkçesi dersinin kültürel bilince katkısı					
26. Osmanlı Türkçesi dersi sayesinde tarihimizi daha iyi öğrenebilirim.	5	4	3	2	1
27. Osmanlı Türkçesi öğrenmek kültüre ait konuları öğrenmemi sağlar.	5	4	3	2	1
28. Osmanlı Türkçesi dersi Türk kültür hayatımı öğrenmemde önemli yere sahiptir.	5	4	3	2	1